

EXODUS

15:1-16:3

Israël viert zijn bevrijding, maar wordt in de woestijn beproefd om op Gods voorziening te vertrouwen.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/15-1-16-3

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Israël wordt een vrije natie	2 min	4
2	Het Lied van de Zee en beurtzang	3 min	5
3	De HEERE als strijder en bevrijder	2 min	7
4	Profetische blik op het Beloofde Land	4 min	9
5	Gods heiligdom en woonplaats	2 min	11
6	Mirjam en de roeping van profetessen	3 min	12
7	De reis naar het bittere water van Mara	3 min	13
8	God maakt het water van Mara zoet	2 min	15
9	Israëls geloof wordt bij Mara beproefd	2 min	17
10	Vertrouwen op Gods voorziening	4 min	18
11	De HEERE als Heelmeester van Israël	3 min	20
12	De plagen van Egypte in Openbaring	3 min	21
13	Jeruzalem als het nieuwe Egypte	3 min	23
14	Van bittere slavernij naar zoete vrijheid	3 min	24

15	De omkering van zoet naar bitter	2 min	25
16	Honger en gemor in de woestijn Sin	3 min	26
17	Zekerheid door slavernij en overheid	2 min	28
18	Vrijwillige zorg in de eerste gemeente	2 min	29
19	God als bron van zekerheid en vrijheid	2 min	31
20	Egypte verkoopt vrijheid voor voedsel	2 min	32
21	God voorziet in voedsel en zekerheid	3 min	34
	Om verder te lezen		35

1

Israël wordt een vrije natie

Het hoogtepunt van het verhaal in Exodus werd bereikt in hoofdstuk 14, toen de kinderen van Israël door de Rode Zee trokken en de legers van Egypte in de Rode Zee werden vernietigd. We moeten beseffen wat een keerpunt dat werkelijk was in het leven van juist deze mensen, van wie de voorouders generatieslang slaven waren geweest. Deze groep mensen was in slavenkampen geboren. Het lijkt enigszins op iemand die in een vluchtelingenkamp geboren wordt, maar dan nog erger. Ze waren namelijk niet alleen vluchtelingen in een vreemd land, maar werden ook gedwongen tot zware arbeid, die steeds zwaarder, onrechtvaardiger en onderdrukkender werd. Dit was alles wat ze ooit hadden gekend.

Nu staan ze aan de andere kant van de Rode Zee. Allen die hen hadden onderdrukt, zijn dood en voor het eerst zijn ze een vrij volk, een vrije natie. Hun voorouders Abraham, Izak en Jakob waren vrije mannen geweest, maar ze waren geen natie geweest. Ze waren slechts een familie geweest. Nu zijn ze misschien met twee of drie miljoen mensen of meer, werkelijk zo groot als een klein land, en ze weten niets van zelfbestuur. Ze hadden er waarschijnlijk zelfs nog nooit over nagedacht.

Nu staan ze daar als een natie in haar kinderschoenen, en ze hebben een leider. Ze hebben een leider die een soort politiek leider is, hoewel hij ook een profeet is. Dat zal belangrijk zijn, want de leiders van Israël zouden als profeten moeten zijn, omdat Israël Gods volk was. Het zouden mensen moeten zijn die van God hoorden en de natie leidden in overeenstemming met God en Zijn wegen, zodat God door middel van profetische mannen de werkelijke Leider zou zijn. Mozes zou vanaf dit moment, nog veertig jaar lang, die man zijn. Israël zou veel meemaken voordat ze zich in hun land zouden vestigen en een gevestigde natie zouden worden.

2

Het Lied van de Zee en beurtzang

Maar hier, in Exodus 15, begint het pas tot hen door te dringen dat ze vrij zijn. Het eerste wat ze doen, is feestvieren, zingen en dansen. Het lied dat hier in hoofdstuk 15 is opgetekend, zou je het Lied van Mozes kunnen noemen. Ik denk dat de meeste geleerden dit niet het Lied van Mozes zouden noemen, maar het Lied van de Zee. Dat komt doordat Mozes later in Deuteronomium nog een lied heeft geschreven, dat gewoonlijk het Lied van Mozes wordt genoemd. Om verwarring te voorkomen, spreken geleerden soms over dit lied als het Lied van de Zee.

Toch is er alle reden om het het Lied van Mozes te noemen, want Mozes leidt dit lied. Ook Mirjam, zijn zus, leidt de vrouwen in het zingen. Je ziet bijvoorbeeld in vers 20:

Mirjam, de profetes, de zuster van Aäron, nam een tamboerijn in haar hand, en al de vrouwen gingen achter haar aan, met tamboerijnen en in reidans. Toen zong Mirjam hun ten antwoord: Zing voor de HEERE, want Hij is hoogverheven! Het paard en zijn ruiters heeft Hij in de zee geworpen.

EXODUS 15:20-21

Dat er staat dat Mirjam hun antwoordde, betekent waarschijnlijk dat dit lied antifonaal werd gezongen, zoals wij dat noemen. De Israëlieten zongen op die manier. Ik denk niet dat zij de enigen waren die dat deden. Bij antifonale zang zong de ene groep, misschien de mannen, een regel of misschien een couplet, en zong de andere groep, in dit geval de vrouwen, een refrein. Het lied van de mannen was in dit geval in strofen verdeeld, en na elke strofe zongen de vrouwen hun refrein.

Er is een psalm — ik weet niet meer welke — in het laatste deel van het Psalmboek waarin elke tweede regel luidt:

Want Zijn barmhartigheid duurt eeuwig.

Die psalm geeft in afzonderlijke regels samenvattingen van dingen die God heeft gedaan, en elke tweede regel luidt:

Want Zijn barmhartigheid duurt eeuwig.

Die psalm werd waarschijnlijk antifonaal gezongen. Dat wil zeggen: de ene groep zong de ene regel, en de andere groep viel in met:

Want Zijn barmhartigheid duurt eeuwig.

Dan kwam de volgende regel, gevolgd door:

Want Zijn barmhartigheid duurt eeuwig.

Het lijkt erop dat dit lied op die manier werd gezongen. We krijgen hier in de eerste zeventien of achttien verzen het lied van de mannen, en dat wordt voor ons niet onderbroken. We krijgen het lied in zijn geheel. Maar in vers 21 staat dat Mirjam en de vrouwen die er ook bij betrokken waren, antwoordden. Dat ze antwoordden, betekent waarschijnlijk dat ze zingend reageerden. Hun antifonale refrein is wat we in vers 21 vinden:

Toen zong Mirjam hun ten antwoord: Zing voor de HEERE, want Hij is hoogverheven! Het paard en zijn ruiter heeft Hij in de zee geworpen.

EXODUS 15:21

Dat is natuurlijk eigenlijk ook de eerste regel die de mannen zongen. Blijkbaar namen de vrouwen hun inzet over van de mannen. Mozes leidde de kinderen van Israël bij het zingen en hij zei:

Toen zongen Mozes en de Israëlieten dit lied voor de HEERE. Zij zeiden: Ik zal zingen voor de HEERE, want Hij is hoogverheven! Het paard en zijn ruiter heeft Hij in de zee geworpen.

EXODUS 15:1

Blijkbaar pakte Mirjam haar tamboerijn op en begon ze dezelfde regel te zingen. Daarna herhaalde ze die regel na elk van de andere afzonderlijke strofen.

3

De HEERE als strijder en bevrijder

We lezen verder in vers 2. Daar staat:

De HEERE is mijn kracht en lied, Hij is mij tot heil geweest. Dit is mijn God, Hem verheerlijk ik; de God van mijn vader, Hem roem ik. De HEERE is een Strijder, HEERE is Zijn Naam.

EXODUS 15:2-3

Eigenlijk: Jahweh is een krijgsman. Jahweh is Zijn Naam.

De wagens van de farao en zijn leger heeft Hij in de zee geworpen. De besten van zijn officieren zijn verdronken in de Schelfzee. De watervloeden hebben hen bedolven, zij zijn als een steen in de diepten gezonken.

EXODUS 15:4-5

Het woord 'zonken' betekent daar in het Hebreeuws letterlijk dat ze borrelend naar beneden gingen. Ze gingen als een steen borrelend naar de bodem van de zee. Een heel beeldende voorstelling. Ook dat is weer een van de dingen die ons duidelijk maken dat dit geen ondiep water was. Ze verdronken niet alleen, maar daalden ook door het water af naar de bodem, borrelend en verdrinkend.

Uw rechterhand, HEERE, was heerlijk in macht; Uw rechterhand, HEERE, verpletterde de vijand. In Uw grote majesteit wierp U terneer wie tegen U opstonden. U zond Uw brandende toorn, die hen als stoppels verteerde. Door de adem van Uw neus is het water opgehoopt, de stromen stonden als een dam, de watervloeden zijn gestold in het hart van de zee. De vijand zei: Ik achtervolg hen, haal hen in, deel de buit. Mijn verlangen wordt aan hen vervuld, ik trek mijn zwaard, mijn hand roeit hen uit. Maar U hebt met Uw adem geblazen, de zee heeft hen bedolven. Zij zonken als lood in machtige watermassa's.

EXODUS 15:6-10

Wie is als U onder de goden, HEERE? Wie is als U, verheerlijkt in heiligheid, ontzagwekkend in lofzangen, U Die wonderen doet? U strekte Uw rechterhand uit, en de aarde verzwoeg hen. U leidde in Uw goedertierenheid dit volk, dat U verlost hebt. U leidde hen zachtjes door Uw kracht naar Uw heilige woning.

EXODUS 15:11-13

4

Profetische blik op het Beloofde Land

Deze verwijzing naar het feit dat God hen naar Zijn heilige woonplaats heeft geleid, wordt uitgesproken alsof dat al gebeurd is. In werkelijkheid hebben ze op dit moment nog geen plaats bereikt die Gods heilige woonplaats genoemd zou kunnen worden, tenzij Israël zelf als volk zo wordt aangeduid. Maar het klinkt niet alsof hij het zo bedoelt, want God heeft Israël naar een bepaalde plaats geleid die hij Gods heilige woonplaats noemt. Je zou de Sinaï als Gods heilige woonplaats kunnen beschouwen, hoewel de Bijbel nergens aangeeft dat de Sinaï de plaats is waar God woont. Het is alleen de plaats waar Hij besloot Mozes te ontmoeten, en daar zijn ze nog niet eens aangekomen.

Ik denk dat de meeste geleerden zouden zeggen dat dit geschreven is in wat je het profetisch perfectum noemt. We zijn op dit punt in de Bijbel nog niet veel profetie tegengekomen, want we zijn pas door Genesis en een deel van Exodus heen. Maar wanneer we bij de profeten komen, zien we dat de profeten, wanneer ze dingen voorspellen, bijna altijd in de verleden tijd spreken. Dat wordt het profetisch perfectum genoemd. Dat komt kennelijk doordat God duidelijk wil maken dat Hij al zo stellig besloten heeft dat dit zal gebeuren, dat Hij erover kan spreken alsof het in het verleden al gebeurd is. Of misschien is het zo dat de profeet in een visioen wordt verplaatst naar een tijdstip na de vervulling en beschrijft wat hij ziet als iets wat volbracht is. Maar hoe dan ook, de profeten spreken vaak over dingen die nog niet gebeurd zijn en spreken erover alsof ze volbracht en voltooid zijn. Wanneer hij hier zegt:

U hebt Uw volk naar de heilige woonplaats geleid, ziet hij waarschijnlijk profetisch het tijdstip waarop zij het Beloofde Land binnengaan. Dat zou naar mijn mening Gods heilige woonplaats zijn.

De volken hebben het gehoord, zij sidderden, angst heeft de inwoners van Filistea aangegrepen. Toen werden door schrik overmand de stamhoofden van Edom. De machthebbers van Moab greep huivering aan. Al de inwoners van Kanaän smolten weg van angst. Op hen viel verschrikking en angst. Door de grootheid van Uw arm verstomden zij als een steen, terwijl Uw volk, HEERE, erdoorheen trok, terwijl dit volk, dat U verworven hebt, erdoorheen trok.

EXODUS 15:14-16

Dat zou het volk van de Kanaänieten zijn, in het Beloofde Land. In de Engelse vertaling die de spreker hier aanhaalt, staat 'Palestina', oftewel 'Palestine', waar het Nederlandse citaat 'Filistea' heeft. Die benaming wordt gebruikt omdat het gebied, zoals zelfs nu nog, of in elk geval tot voor kort, Palestina werd genoemd. In de Romeinse tijd heette het Palestina. Het wordt zo genoemd vanwege de Filistijnen. Het woord 'Palestine' is gebaseerd op het woord 'Philistine'. De Romeinen noemden het gebied namelijk Palestina omdat zij het beschouwden als het gebied waar de Filistijnen hadden gewoond. Zij beschouwden Israël niet als het volk dat bepalend was voor dat gebied.

Dit gaat over hun reis naar het Beloofde Land. Ze zouden door Edom trekken en, naar wordt aangenomen, ook door Moab. De mensen in die landen, die anders misschien vijandig zouden zijn, zullen niet vijandig zijn. Ze zullen zich stilhouden. Ze zullen bang zijn. Ze zullen horen wat er met Egypte is gebeurd en zullen vervuld zijn van vrees bij de gedachte dat ze zich tegen Israël zouden verzetten. Ik weet niet of dit in het geval van Edom en Moab werkelijk zozeer waar bleek te zijn, maar bij de Kanaänieten bleek het wel waar te zijn. Toen ze bij de eerste stad van de Kanaänieten kwamen die ze wilden veroveren, namelijk Jericho, zien we dat de inwoners van Jericho doodsbang waren. Ze hadden namelijk gehoord wat God veertig jaar eerder ten behoeve van Israël

met de Egyptenaren had gedaan. Een hele generatie na de uittocht werden de verslagen over de uittocht en de vernietiging van Egypte dus nog steeds besproken wanneer mensen in vreemde landen over het volk Israël spraken.

5

Gods heiligdom en woonplaats

Er staat in vers 17:

U zult hen brengen en hen planten op de berg die Uw eigendom is, Uw vaste woonplaats, die U gemaakt hebt, HEERE, het heiligdom, Heere, dat Uw handen gesticht hebben. De HEERE zal regeren voor eeuwig en altijd!

EXODUS 15:17-18

— dat wil zeggen Israël —

Het woord ‘heiligdom’ wordt in het Oude Testament normaal gesproken gebruikt voor de tempel of de tabernakel. Het woord heiligdom betekent heilige plaats, en toen de tabernakel eenmaal gebouwd was, werd dat gebouw het heiligdom genoemd. Later werd de tempel gezien als het heiligdom van God, de heilige plaats van God. Maar bedenk dat God tegen Mozes had gezegd toen hij God bij de brandende braamstruik ontmoette:

En Hij zei: Kom hier niet dichterbij. Doe uw schoenen van uw voeten, want de plaats waarop u staat, is heilige grond.

EXODUS 3:5

Ook de berg Sinaï was een heilige plaats. Het gaat niet alleen om het gebouw.

Op dit punt dachten Mozes en de kinderen van Israël waarschijnlijk niet aan een gebouw. Pas later gaf God hun de instructies om de tabernakel te bouwen. ‘Heilige plaats’ verwijst dus waarschijnlijk gewoon naar een geografische plaats en niet naar

een gebouw. Het verwijst vrijwel zeker naar het Beloofde Land, want hij heeft het erover dat U hen die heilige plaats zult binnenbrengen. Dat is het land, Gods woonplaats, de heilige plaats van Jahweh.

Dan vers 19:

Want het paard van de farao, met zijn strijdswagen en zijn ruiters, waren in de zee gekomen, en de HEERE had het water van de zee over hen terug doen vloeien. Maar de Israëlieten gingen op het droge, midden in de zee.

EXODUS 15:19

Dat maakt geen deel uit van het lied. Dat gedeelte is niet poëtisch zoals de rest. Het is blijkbaar gewoon een samenvattende mededeling, zoals we er al verscheidene in Exodus zijn tegengekomen. Soms vertelt het ons iets wat we al wisten en zegt het dat opnieuw, om het op dat moment nog eens onder onze aandacht te brengen.

6

Mirjam en de roeping van profetessen

Er wordt ons verteld dat Mirjam, de profetes, de zus van Aäron, de tamboerijn ter hand nam. Dit is de eerste keer dat de Bijbel de term profetes gebruikt. Er waren andere profetessen in de Bijbel. Van een vrouw die Hulda heette, wordt gezegd dat zij een profetes was, en in het Oude Testament zijn er nog andere profetessen van wie de naam niet wordt genoemd. Dat vrouwen profeten zouden zijn, is niet vreemd. Het zou vreemd kunnen lijken in die zin dat Israël beslist een patriarchale samenleving was, of dat wij het in elk geval zo voorstellen. Maar Israël was beslist niet in alle opzichten chauvinistisch. Men erkende vrouwen als profeten en profetessen. Men stond zelfs toe dat een vrouw richter was.

Hoewel we de Israëlieten uit de oudheid soms zien als vrouwonvriendelijk of als mannelijke chauvinisten, als patriarchen — nou, dat waren ze ook. Het was een patriarchale samenleving, maar niet zo star dat men naliet ook Gods gaven en

roepingen aan vrouwen te erkennen.

In het Nieuwe Testament vervullen vrouwen natuurlijk ook de rol van profetes. In Joël, dat Petrus op de dag van Pinksteren aanhaalde, staat:

Daarna zal het geschieden dat Ik Mijn Geest zal uitstorten op alle vlees: uw zonen en uw dochters zullen profeteren, uw ouderen zullen dromen dromen, uw jongemannen zullen visioenen zien.

JOËL 2:28

In het Nieuwe Testament vinden we vrouwen die kunnen profeteren. Filippus de evangelist had, zo wordt ons verteld, vier dochters die profeteerden. Mirjam is de eerste vrouw die een profetes wordt genoemd, maar we zien vrouwen profeteren door het hele Oude Testament heen, tot in het Nieuwe Testament en ook in de huidige tijd.

Ik wil er echter wel op wijzen dat, hoewel vrouwen profetessen zijn, het erop lijkt dat Paulus vrouwen geen leidinggevende posities in gemeenten gaf. De gelovigen in het Oude Testament werden geleid door profeten. De gelovigen in het Nieuwe Testament werden geleid door oudsten, leraren enzovoort, of door de apostelen wanneer die beschikbaar waren.

Al heel vroeg zien we wel dat een vrouw een leidende rol heeft. Ze geeft echter leiding aan de vrouwen, en in de Bijbel zien we vrouwen niet vaak als leiders van mannen. Debora zou een uitzondering zijn. Maar Mirjam geeft hier blijkbaar geen leiding aan de mannen. Ze leidt de vrouwen bij het dansen en zingen. Ze vieren dat God over Egypte heeft gezegevierd, en ze zingen over hoe de strijders, de paarden en hun ruiters in de zee zijn geworpen en verdwenen zijn.

7

De reis naar het bittere water van Mara

Dan is het lied afgelopen en gaan we verder. Ze hebben feestgevierd en zich verheugd. Daar hadden ze reden toe, maar nu moeten ze verder trekken. Ze moeten ergens heen.

Het zal moeilijk zijn om precies vast te stellen waar de genoemde plaatsen liggen, omdat geleerden daar moeite mee hebben. Het is niet precies bekend. Ik heb al eerder gezegd dat er onenigheid bestaat over de ligging van de berg Sinaï, en daarom is er ook onenigheid over de richting waarin ze vanaf hun vertrekpunt trokken. De meeste geleerden geloven dat de omzwervingen die hierna volgden, voornamelijk op het Sinaï-schiereiland plaatsvonden. Daarom zouden de wateren van Mara en Refidim en deze andere plaatsen op het Sinaï-schiereiland gezocht moeten worden. Vaak zoekt men ze langs de westelijke oever van het Sinaï-schiereiland, tegen de Golf van Suez aan, vanwege de traditionele opvatting over de ligging van de berg Sinaï.

Maar als de berg Sinaï in Midian ligt, zoals velen nu geloven — en ik denk dat er goede redenen zijn om die gedachte serieus te overwegen — dan bevinden ze zich niet in de buurt van de Golf van Suez. Ze zijn in feite de Golf van Akaba overgestoken naar wat nu Saoedi-Arabië is. Daar trekken ze nu rond, op weg naar de berg Sinaï.

De eerste plaats waar ze komen, wordt in de rest van dit hoofdstuk genoemd:

Hierna liet Mozes Israël vanaf de Schelfzee opbreken en zij vertrokken naar de woestijn Sur. Drie dagen gingen zij door de woestijn en vonden geen water. Toen kwamen zij bij Mara. Zij konden echter het water uit Mara niet drinken, want het was bitter. Daarom gaf men het de naam Mara.

EXODUS 15:22-23

Daarom werd die plaats Mara genoemd. Mara is het Hebreeuwse woord voor bitter. Het is in feite het grondwoord van de naam Mirjam, de zus van Mozes. Haar naam was gebaseerd op dit woord: bitter. Misschien herinner je je, als je vooruit hebt gelezen en het verhaal van Ruth hebt gelezen, dat de schoonmoeder van Ruth Naomi heette, wat

lieflijkheid betekent. Maar toen ze bedroefd was en haar man en haar zonen had verloren, wilde ze niet meer Lieflijkheid genoemd worden. De mensen zeiden: 'Daar komt Naomi. Ze is terug.' Zij zei:

Maar zij zei tegen hen: Noem mij niet Naomi, noem mij Mara, want de Almachtige heeft mij grote bitterheid aangedaan.

RUTH 1:20

Met andere woorden: noem mij Bitterheid, Mara.

Het is natuurlijk ook het grondwoord van de Engelse naam Mary. Mary komt van Miriam, en Miriam komt van Mara. Deze plaats wordt dus Bitter genoemd omdat het water bitter is. We weten niet of die plaats na deze gebeurtenis Bitter genoemd werd en de Israëlieten degenen waren die haar die naam gaven, of dat ze al zo heette omdat andere mensen vóór hen, Arabieren en bedoeïenen, hadden ontdekt dat het water bitter was. Misschien droeg ze die naam al.

Het probleem was dat ze drie dagen door de woestijn hadden gereisd en waarschijnlijk al het water dat ze hadden meegenomen, hadden opgebruikt. Het was nu tijd om de waterzakken en waterflessen opnieuw te vullen. Ze kwamen dus bij iets wat op een oase leek. Er was daar water. Toen ze ervan begonnen te drinken, ontdekten ze dat het niet te drinken was.

8

God maakt het water van Mara zoet

In vers 24 staat:

Toen morde het volk tegen Mozes, en zei: Wat moeten wij nu drinken?

EXODUS 15:24

Daarom riep hij tot de HEERE, en de HEERE wees hem een boom aan. Het werkwoord ‘wees’ is in feite gebaseerd op dezelfde stam als het woord Thora, wet. De wet is de Thora. Ik meen dat ik in onze inleiding op de Thora heb gezegd dat het woord Thora letterlijk onderricht betekent. Het ging gaandeweg ‘wet’ betekenen, maar letterlijk betekent het ‘onderricht’. Dat is de stam van het woord dat hier staat: God gaf Mozes aanwijzingen over een boom.

Ik weet niet precies wat dat betekent, maar het zou kunnen betekenen dat daar een bepaalde inheemse boomsoort stond die een plantaardig middel tegen het alkalische water daar leverde en ervoor zorgde dat het drinkbaar werd. In dat geval zouden we zeggen dat het drinkbaar maken van het water van Mara niet zozeer een wonder was, maar dat God Mozes liet zien dat daar iets voorhanden was waarmee dat kon. Het was een boom waarvan God de geneeskrachtige eigenschappen kende, maar Mozes niet. God onderrichtte hem dus over deze boom. Zo zien sommige mensen het althans.

Ik heb er echter geen enkel probleem mee om dit eenvoudigweg als een wonder te zien. Het werpen van een boom in het water zou gewoon iets symbolisch kunnen zijn. Christenen brengen het woord boom uiteraard in verband met het woord kruis, omdat de Bijbel vaak zegt dat Jezus aan een boom gestorven is. Ik vind het moeilijk de verleiding te weerstaan om te zeggen: ‘Dit is een verwijzing naar het kruis. Hier wordt naar Jezus verwezen. Het bittere water van het leven wordt zoet gemaakt door de komst van Christus, het kruis en het behoud.’ Ik weet niet zeker of dat hier de bedoelde betekenis is, maar voor predikers is het moeilijk om dat punt niet te maken. Ik zie de betekenis van deze hele gebeurtenis enigszins anders, maar laat me eerst het hele gedeelte lezen. Daarna zal ik je vertellen waar het volgens mij allemaal om draait.

Hij riep tot de HEERE, en de HEERE wees hem een stuk hout. Dat wierp hij in het water. Toen werd het water zoet. Daar heeft Hij het volk een verordening en een bepaling gegeven, en daar heeft Hij het op de proef gesteld.

EXODUS 15:25

9

Israëls geloof wordt bij Mara beproefd

Dit is slechts een van hun beproevingen. Waaruit bestond die beproeving? Ze hadden water nodig. Dat was een terechte behoefte. Ze waren in de woestijn. Water was niet gemakkelijk te vinden. God wist hoe lang het zou duren voordat ze bij een volgende oase kwamen waar ze water konden vinden, maar zij wisten dat niet. Toen ze deze oase zagen en naderden, dachten ze ongetwijfeld: 'Mooi. Het werd tijd dat we wat water vonden, want mijn voorraad begint op te raken. We zullen meer water nodig hebben. Hier zijn een paar waterpoelen.' Toen ze ontdekten dat het water alkalisch en ondrinkbaar was, dachten ze: 'Dan komen we dus zonder water te zitten. We gaan hier sterven.' En daarom morden ze.

Het lijkt erop dat ze niet hadden moeten morren. Er staat dat ze daar op de proef werden gesteld. Op welke manier stelde God hen op de proef? Wat werd er beproefd? Persoonlijk denk ik dat hun geloof werd beproefd. Ze hadden alle reden om te geloven dat God bij hen was. Ze konden immers de wolk zien. Tijdens al hun reizen hadden ze God werkelijk voortdurend in het oog. Het was niet zo dat ze geheel uit geloof moesten leven, zoals wij, en moesten geloven dat God hier is hoewel we Hem niet kunnen zien. Zij konden Hem zien, en drie dagen eerder hadden ze gezien hoe Hij een wonder verrichtte bij de doortocht door de Rode Zee.

Ik ga hun gebrek aan geloof niet al te streng veroordelen. Ze zaten in moeilijkheden. Ze hadden water nodig. Hun kinderen hadden water nodig. Er was geen water. Ik geloof dat ze de beproeving niet doorstonden doordat ze morden en klaagden. Het is alleen zo dat ik niet weet of wij veel recht van spreken hebben, want ook wij doorstaan onze beproevingen niet altijd. Als we ons zorgen maken, doorstaan we een beproeving niet. Jezus zei:

Wees dan niet bezorgd over de dag van morgen, want de dag van morgen zal voor zichzelf zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

MATTHEÛS 6:34

Hij zei:

Morgen zorgt wel voor zichzelf. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen problemen.

Als we de huur moeten betalen, of als onze auto kapot is en gerepareerd moet worden, of wat dan ook, en we geen geld hebben, staan we bloot aan precies dezelfde verleiding als zij om te klagen. Er is namelijk een dringende behoefte, maar er zijn geen middelen om erin te voorzien.

10

Vertrouwen op Gods voorziening

Wij denken dat het feit dat God drie dagen eerder een wonder had gedaan, genoeg voor hen had moeten zijn. Daardoor hadden ze meer geloof moeten hebben. Daar ben ik het mee eens, dat had zo moeten zijn. Maar ook wij hebben gezien dat God uitkomst gaf. Ik zal voor mezelf spreken. Ik heb honderden keren gezien dat God uitkomst gaf. Maar dat verandert niets aan het feit dat er bij een huidige behoefte nog steeds het gevoel is: ‘Waar moet het geld vandaan komen? Hoe zal in deze behoefte worden voorzien?’

Uiteraard herinner ik me heel goed dat God iedere keer dat er eerder een behoefte was, uitkomst heeft gegeven. Soms gebeurde dat heel wonderbaarlijk, soms op manieren waarbij je moeilijk sceptisch kon zijn over Gods handelen in die situatie. Ik heb daar nooit ook maar enige twijfel over gehad. Ik twijfel er totaal niet aan dat God de hand heeft gehad in de voorzieningen die Hij mij tot nu toe heeft gegeven. Voor de volgende behoefte moet ik echter opnieuw geloven dat God erin zal voorzien. Zo zwak zijn we nu eenmaal. Ik ben op dat punt zwak. Iedereen is op dat punt zwak.

Ik denk dat de Israëlieten op dat punt zwak waren. Ze hadden gezien dat God op wonderbaarlijke wijze voorzag, maar ze hadden nu iets nodig en het was niet duidelijk dat daarin voorzien zou worden. Wat moet iemand in zo’n geval doen? Ze moesten geloven dat God voor hen zou zorgen. Hij had hun beloften gedaan. Hij had hun vele wonderbaarlijke tekenen gegeven van Zijn vaste voornemen om voor hen te zorgen. Ze hadden moeten weten dat er, hoewel dit water ondrinkbaar was, ergens water zou zijn wanneer ze het nodig hadden, en dat God daarin zou voorzien. In plaats van te morren hadden ze gewoon moeten zeggen: ‘Goed, Heere, waar is de voorziening?’

Nogmaals, ik wil niet te streng voor deze mensen zijn, want ze hadden werkelijk nog niet veel ervaring met God. Ze waren slaven geweest in een land waar God ogenschijnlijk niet dichtbij was geweest. Hun ouders en hun voorouders geloofden kennelijk in Yahweh, maar tot zeer kort geleden hadden ze geen enkel bewijs van Zijn handelen gezien. Ze waren dus als pasbekeerde christenen. Ze kenden God nog maar net en hadden de lessen van het geloof nog niet geleerd. Wat dat betreft hadden zij misschien meer excuus dan wij, die al langer christen zijn en soms nog steeds falen wanneer we op de proef worden gesteld.

Maar merk op dat er uitdrukkelijk staat dat God hen hier op de proef stelde. Zo moeten wij ons leven beslist uitleggen. Elke moeilijkheid, elke uitdaging in ons leven, maakt deel uit van een beproeving. Het helpt om dat te weten, want dit is vergelijkbaar met wat we bij Job zagen. Job werd op de proef gesteld. Aanvankelijk beseftte hij niet dat hij op de proef werd gesteld, maar zowel God als de duivel hadden belang bij de manier waarop hij op deze beproeving reageerde. Dat geldt ongetwijfeld iedere keer dat wij op de proef worden gesteld. Wat er ook gebeurt, God heeft er belang bij hoe wij deze beproeving doorstaan, en de vijand ook.

De beproeving doorstaan betekent altijd dat we op God vertrouwen, ook al vormt de beproeving juist door haar aard een uitdaging om op God te vertrouwen. Maar zo is ons leven nu eenmaal. God heeft ons hier geplaatst. Daarvoor zijn we hier: om zulke beproevingen te doorstaan, zodat we kunnen afstuderen wanneer we sterven en geschikt zijn om met Hem te dienen en met Hem te regeren.

11

De HEERE als Heelmeester van Israël

In vers 26 staat:

Hij zei: Als u aandachtig luistert naar de stem van de HEERE, uw God, en doet wat juist is in Zijn ogen, als u Zijn geboden gehoorzaamt en al Zijn verordeningen in acht neemt, dan zal Ik geen enkele van de ziekten over u brengen die Ik over Egypte gebracht heb, want Ik ben de HEERE, uw Heelmeester.

EXODUS 15:26

‘Yahweh Die je geneest’ is in het Grieks Yahweh Rapha. Rapha betekent ‘jouw Genezer’, en daar zullen we iets over zeggen.

Daarna kwamen ze in Elim, waar twaalf waterbronnen en zeventig palmbomen waren, en ze sloegen daar bij het water hun kamp op. Het water van Mara werd veranderd, zodat ze hun kruiken konden vullen en zichzelf konden verkwikken. Maar daarna trokken ze verder dan Mara en gingen ze naar Elim, waar kennelijk een overvloed aan goed water was. Het kan zijn dat ze daar langere tijd hun kamp opsloegen.

De hele reis vanaf het Pascha, toen ze Egypte verlieten, tot het moment dat ze bij de Sinaï kwamen en de wet ontvingen, duurde ongeveer tweeënhalve maand. We weten niet hoelang ze op elk van deze plaatsen verbleven, maar waarschijnlijk mochten ze enige tijd in Elim blijven om zich te verkwikken, waar twaalf waterbronnen waren. Daardoor hoefden ze zich daar een tijdje geen zorgen over te maken.

Waar gaat het bij de wateren van Mara om? Het is interessant dat God hen bij deze gelegenheid naar bitter water brengt en dat water vervolgens, schijnbaar door een wonder, of in elk geval door voorzienigheid, drinkbaar maakt. Hij maakt het geschikt om te drinken, Hij maakt het tot water dat het leven in stand houdt. Dan geeft Hij deze

godsspraak, die kennelijk verband houdt met die gebeurtenis. Als zij namelijk aandachtig naar de stem van God luisteren, doen wat juist is in Zijn ogen en Zijn geboden en inzettingen onderhouden, dan zegt Hij:

Ik zal jullie geen van de ziekten geven die Ik de Egyptenaren heb gegeven.

Volgens mij verwijzen die ziekten naar de plagen die God over Egypte had gebracht. Hij trof de Egyptenaren met ziekte door middel van deze verschillende plagen. Het volk werd getroffen. Wanneer God in de Bijbel een volk oordeelt en dat volk de pijn van dat oordeel ondergaat, wordt daar in figuurlijke zin over gesproken als ziekte en kwaal van dat volk. Dat hebben we in eerdere lezingen over andere onderwerpen al genoemd. De Bijbel gebruikt die beeldspraak. God had dus ziekte, dat wil zeggen oordeel en rampspoed, over het volk Egypte gebracht, en dat had Hij gedaan door middel van de plagen. Nu zegt Hij tegen Israël dat als zij Hem gehoorzamen zoals het hoort, Hij niet zulke plagen over hen zal brengen als Hij over Egypte heeft gebracht.

12

De plagen van Egypte in Openbaring

Terzijde: ik vind dit specifieke punt nuttig om het boek Openbaring te begrijpen. Zoals ik eerder heb gezegd, geloof ik namelijk dat de plagen in Openbaring bewuste verwijzingen naar de plagen van Egypte zijn. Ik geloof niet per se dat alle plagen in Openbaring letterlijk zijn, want Openbaring is geen historisch boek, maar een profetisch, apocalyptisch boek. Dat literaire genre maakt doorgaans gebruik van symboliek en niet van letterlijke beschrijvingen.

Soms zeggen mensen: ‘Nou, als je de plagen in Openbaring niet letterlijk opvat, kun je net zo goed de plagen in Egypte ook niet letterlijk opvatten.’ Onzin. De plagen in Egypte worden als historische gebeurtenissen opgetekend in een historisch verslag. Ik aanvaard wat de Bijbel zegt. Ik geloof het. Ik heb er geen enkel probleem mee om in de letterlijke plagen van Egypte te geloven. De vraag is hoe Openbaring is geschreven: moet het letterlijk worden opgevat, of is het anders bedoeld? De meeste geleerden hebben er geen moeite mee gehad te erkennen dat het als apocalyptische profetie is geschreven. Apocalyptische profetieën komen voor in het Oude Testament,

in het boek Openbaring en ook buiten de Bijbel. Apocalyptische geschriften vormen een gangbaar genre en zijn altijd in symbolische vorm geschreven, in symbolische visioenen.

In Openbaring worden de plagen vergeleken met de plagen van Egypte. Dat betekent niet noodzakelijkerwijs dat die letterlijke plagen opnieuw plaatsvinden. Het betekent wel dat de plagen in Openbaring in beginsel bedoeld zijn als verwijzingen naar de plagen van Egypte.

Verschillende mensen hebben uiteraard verschillende opvattingen over de vraag wanneer de vervulling van het boek Openbaring en zijn plagen moet worden geplaatst. Ik geloof dat de meeste hedendaagse christenen denken dat het over de eindtijd gaat. Zelf heb ik mijn redenen om te geloven dat Openbaring voornamelijk gaat over de verwoesting van Jeruzalem en het einde van de Joodse staat. Dat gebeurde toen de Romeinen Jeruzalem en de tempel verwoestten en de Joden over de hele wereld verstrooiden als gevolg van de Joodse Oorlog van 66 tot en met 70 na Christus.

Israël is sindsdien over de hele wereld verstrooid. De tempel is verwoest. De Joodse godsdienst is verdwenen. De Joden houden nog steeds erediensten in hun synagogen, maar zij aanbidden niet volgens de wetten van Mozes, want er is geen offer en er is geen priesterschap. Zij beoefenen het jodendom niet zoals God het in de Schrift heeft voorgeschreven. Zij beoefenen het talmoeidisme. Dat is de variant erop die de rabbijnen hebben bedacht, omdat ze de Joodse godsdienst die God had voorgeschreven niet konden beoefenen. Met andere woorden, sinds de tempel werd verwoest hebben ze een door mensen gemaakte godsdienst, en dat is geen Bijbelse godsdienst.

God heeft de godsdienst van Israël vernietigd omdat Hij een nieuw verbond heeft gebracht dat ervoor in de plaats kwam. Sommige Joden omarmden het nieuwe verbond en werden wat wij christenen noemen. Anderen verwierpen het en bedachten hun eigen door mensen gemaakte godsdienst om het te vervangen.

13

Jeruzalem als het nieuwe Egypte

Het punt is dat het oordeel dat over Israël kwam, het beslissende einde vormde van het Joodse staatsbestel en de Joodse godsdienst. Het was een oordeel van God over hen omdat zij de profeten hadden gedood en uiteindelijk Jezus hadden gedood. Dat is wat Jezus zei. Jezus zei dat al het bloed van alle rechtvaardige profeten die waren gedood, van Abel tot Zacharia, over dit geslacht zou komen. Dat wil zeggen: de straf voor al dit onschuldige bloed dat vergoten was, zou over dat geslacht van Israël komen. En dat gebeurde ook. Het was het opgestapelde oordeel van God. Ik geloof dat Openbaring daarover spreekt.

Maar wat als dat waar is? Als die stelling waar is, dan is het veelbetekenend dat de plagen van Openbaring lijken op de plagen van Egypte. In deze passage in Exodus 15 zei God tegen Israël dat als zij trouw zijn aan Zijn verbond en Zijn inzettingen en wetten onderhouden, Hij niet de plagen over hen zal brengen die Hij over Egypte heeft gebracht. Daaruit volgt impliciet: als je een volk bent dat het verbond verbreekt, dan zal Ik zulke plagen over je brengen als Ik over Egypte heb gebracht.

Door zulke plagen op te tekenen, legt het boek Openbaring in beginsel een verband tussen de rampen die over Jeruzalem kwamen en de verwoesting van Egypte. Naar mijn mening zijn die plagen niet strikt letterlijk. Dat verband wordt gelegd door beeldspraak uit Exodus te gebruiken. Bedenk dat ik heb gezegd dat Jeruzalem in Openbaring 11:8 een tweede Egypte wordt genoemd. Openbaring 11:8 spreekt over de stad waar onze Heere werd gekruisigd, die in geestelijke zin Egypte en Sodom wordt genoemd.

In het boek Openbaring is er een nieuw Egypte, en dat is Jeruzalem. Er komt een nieuwe reeks plagen over Egypte. Ze lijken op de plagen van het oude Egypte, maar er komen nieuwe plagen over het nieuwe Egypte, en dat is Jeruzalem. Het is Jeruzalem dat daar onder het oordeel ligt. En het literaire middel waarmee dat oordeel in Openbaring wordt beschreven in termen van de Egyptische plagen, houdt ongetwijfeld verband met juist deze belofte en met de dreiging die daarin besloten ligt. God zei tegen Israël:

Als jullie Mij trouw zijn, zal Ik de plagen van Egypte niet over jullie brengen.

De implicatie is: als jullie Mij niet trouw zijn, zal Ik de plagen van Egypte over jullie brengen. Ik zal jullie niet beter behandelen dan Ik Egypte behandeld heb. Ik zal jullie als Egypte beschouwen. Jullie zullen als een nieuw Egypte zijn, en Ik zal zulke plagen over jullie brengen. Dat zegt Hij hier niet, maar het lijkt wel duidelijk besloten te liggen in Zijn woorden:

Ik zal dit niet doen als jullie gehoorzaam zijn.

14

Van bittere slavernij naar zoete vrijheid

Ik moet hier iets op wijzen. Ik geloof dat deze dreiging verband houdt met het feit dat de bittere wateren zoet werden gemaakt, omdat bitterheid een beeld is van de ellende die de Israëlieten in Egypte hebben geleden. Wanneer ze het Pascha vierden, stonden er bittere kruiden op tafel. Wanneer de kinderen vroegen: 'Waarom eten wij deze bittere kruiden?' zei de vader: 'Dit stelt de bitterheid voor van de slavernij waaronder onze voorouders in Egypte hebben geleden.' De bitterheid van het kruid moest hen herinneren aan de bitterheid van de slavernij.

Nu komen ze bij bittere wateren, en ik geloof dat de bitterheid van de wateren dezelfde symbolische betekenis heeft. Dit herinnert hen eraan: 'Dit is de toestand waarin jullie nog niet zo heel lang geleden verkeerden. Jullie morren nu, maar laat Mij jullie herinneren aan de bitterheid van jullie slavernij en de hopeloosheid waarin jullie verkeerden. Net zoals jullie je nu hopeloos voelen, nu jullie water nodig hebben en al het water bitter is.'

Maar nu verandert God het water in zoet water. God verandert het water in iets wat het leven in stand houdt. Dat is te vergelijken met het feit dat Hij hen in de vrijheid en in hun huidige toestand heeft gebracht. Hij heeft hun bittere wateren van slavernij veranderd in zoete wateren van onafhankelijkheid, vrijheid en zegen. Hun leven als volk is veranderd op dezelfde manier als deze wateren zijn veranderd.

In dat verband doet Hij deze belofte:

Ik ben de Heer die geneest. Ik ben jullie genezer. Ik heb jullie volk genezen. Jullie waren ziek in Egypte. Ik maakte Egypte ziek en jullie maakte Ik beter. Zoals Ik dit water heb genezen, heb Ik jullie volk genezen en jullie uit die bitterheid naar zoetheid gebracht. Maar jullie moeten Mij gehoorzamen. Als jullie Mij niet gehoorzamen, zal Ik de plagen die Ik over Egypte bracht, de ziekte en ellende die Ik daar bracht, ook over jullie brengen. Ik ben de Heer die jullie heeft genezen.

Hij verwijst hier niet specifiek naar zieke personen die beter worden. In dit specifieke verhaal lezen we niet over concrete gevallen daarvan. Er waren ongetwijfeld enkele zieken onder de Israëlieten, en misschien zijn sommigen van hen beter geworden. Daar lezen we niets over. Misschien zijn sommigen van hen gestorven. We lezen over het lot van het volk als geheel, niet over ieder afzonderlijk individu binnen het volk.

Wanneer God tegen het volk zegt:

Hij zei: Als u aandachtig luistert naar de stem van de HEERE, uw God, en doet wat juist is in Zijn ogen, als u Zijn geboden gehoorzaamt en al Zijn verordeningen in acht neemt, dan zal Ik geen enkele van de ziekten over u brengen die Ik over Egypte gebracht heb, want Ik ben de HEERE, uw Heelmeester.

EXODUS 15:26

dan wil dat zeggen: 'Ik heb jullie volk genezen. Ik heb Egypte als volk ziek gemaakt met plagen. Ik zal jullie niet ziek maken. Ik heb jullie daadwerkelijk genezen, en Ik zal jullie niet opnieuw ziek maken als jullie Mij gehoorzamen.' Dat is volgens mij wat Hij hier zegt.

15

De omkering van zoet naar bitter

Het is interessant dat bij een van de plagen in het boek Openbaring de wateren bitter worden: alsem. Bij die plaag, die deel uitmaakt van een van de bazuinoordelen, worden de wateren bitter en kunnen ze niet worden gedronken. Ook hier denk ik dat

dit waarschijnlijk meer symbolisch dan letterlijk is, maar mensen mogen het opvatten zoals ze willen. Ik denk dat dit opzettelijk hierop teruggrijpt. God had de bittere wateren van Israël genomen en ze door hun bevrijding zoet gemaakt. Maar wanneer Hij hen opnieuw oordeelt omdat ze de Messias hebben verworpen, is het alsof Hij hun wateren weer bitter maakt. Hij legt dezelfde bitterheid op hen. Hij maakt hun genezing ongedaan.

Het kruisigen van Jezus was van hun kant geen daad van gehoorzaamheid. Het was in zekere zin de druppel die de emmer deed overlopen, zodat ze de maat van de ongerechtigheid van hun voorouders volmaakten. Toen werden hun zoete wateren bitter gemaakt en werden de ziekten van Egypte opnieuw op hen gelegd. Zo neemt het Nieuwe Testament, en met name het boek Openbaring, volgens mij de uitspraken hier over en maakt het duidelijk dat dit nu is omgekeerd.

Toen ze uit Egypte kwamen, was dat hun behoud. Toen ze hun Messias verwierpen, was dat hun veroordeling. De situatie is omgekeerd. De bittere wateren waren zoet gemaakt; nu werden de zoete wateren opnieuw bitter. Egypte had Gods oordeel ondergaan. Nu ondergaat de stad waar onze Heere werd gekruisigd Gods oordeel in het boek Openbaring. Deze stad wordt daar in geestelijke zin het nieuwe Egypte genoemd. Dat is allemaal werkelijk gebeurd.

16

Honger en gemor in de woestijn Sin

Laten we nu naar hoofdstuk 16 kijken. Ze waren een tijdlang in Elim geweest en daarna trokken ze verder.

Zij braken op uit Elim en heel de gemeenschap van de Israëlieten kwam in de woestijn Sin, die tussen Elim en de Sinaï ligt. Dat was op de vijftiende dag van de tweede maand nadat zij uit het land Egypte waren vertrokken.

EXODUS 16:1

Dat de naam Sin eruitziet als het Engelse woord 'sin', dat 'zonde' betekent, is puur toeval. Waarschijnlijk is de naam etymologisch verwant aan het woord 'Sinai', zodat hij misschien als 'Sine' moet worden uitgesproken. In het Engels ziet hij eruit alsof je hem als 'sin' zou uitspreken. Ik heb de gewoonte hem als 'sin' uit te spreken, omdat hij eruitziet als het Engelse woord voor 'zonde'. Maar wanneer mensen dit hele verhaal vergeestelijken, wat we tot op zekere hoogte kunnen doen, is het heel verleidelijk om te zeggen: 'Ze zwierven rond in zonde. Ze waren in de woestijn van de zonde.'

Ze waren in de woestijn Sin. Maar het is eigenlijk niet meer dan een merkwaardig toeval in de Engelse taal dat het Engelse woord 'sin' er hetzelfde uitziet als de naam van deze plaats. In het Hebreeuws ziet het woord voor 'zonde' er niet zo uit. Daarom moeten we niet proberen iets bijzonders van die overeenkomst te maken.

Er staat:

Dat ligt tussen Elim en de Sinaï, op de vijftiende dag van de tweede maand nadat ze uit Egypte waren vertrokken.

Dit is de vijftiende dag van de tweede maand. Ze waren op de vijftiende dag van de eerste maand uit Egypte vertrokken. Ze slachtten het Pascha op de veertiende dag en werden de volgende dag, de vijftiende dag, vrijgelaten. Nu is het precies één maand later.

En heel de gemeenschap van de Israëlieten morde tegen Mozes en tegen Aäron in de woestijn.

EXODUS 16:2

Dit is de tweede keer dat ze morden.

De Israëlieten zeiden tegen hen: Och, waren wij maar door de hand van de HEERE gestorven in het land Egypte, toen wij bij de vleespotten zaten en brood aten tot verzadiging toe! Want u hebt ons uitgeleid naar deze woestijn om heel deze gemeente van honger te laten sterven.

EXODUS 16:3

Het was volstrekt niet duidelijk waar het voedsel vandaan moest komen. Ze hadden een maand in de woestijn doorgebracht. Ongetwijfeld waren de voorraden die ze uit Egypte hadden meegenomen inmiddels vrijwel op, oudbakken of bedorven, nadat ze een maand zonder verse voorraden door de woestijn hadden gereisd. Misschien konden ze daar wat voedsel bij elkaar zoeken of zelfs een beetje jagen. Maar het ging om miljoenen mensen, en zoveel voedsel was er eenvoudigweg niet.

Ze konden geen landbouw bedrijven. Ze waren op reis. Het terrein was waarschijnlijk toch al niet geschikt voor landbouw, maar bovendien moesten ze te vaak verder trekken. Ze konden niet zaaien en oogsten. Ze hadden wel vee, maar dat hadden ze nodig. Ze hadden hun vee nodig om ermee te fokken, enzovoort. Misschien slachtten ze af en toe een dier wanneer ze honger kregen, maar het was volstrekt niet duidelijk waar de voortdurende voedselvoorraad voor al deze mensen vandaan moest komen.

17

Zekerheid door slavernij en overheid

Toen ze in Egypte waren, voorzagen hun opzichters tenminste in hun voedsel, ook al waren ze slaven. Ze hoefden zich nooit af te vragen waar het brood vandaan zou komen. Als je je vrijheid opgeeft, kun je daar vaak zekerheid voor terugkrijgen. Als je de overheid voor je laat zorgen, krijg je een bepaalde mate van zekerheid waarin de overheid voorziet. Ze waren slaven in het land Egypte en de overheid voorzag in hun voedsel, maar ze waren slaven.

Meesters voorzien hun slaven altijd van voedsel, en zo zijn overheden nu eenmaal. Hoe meer je hun toestaat je tot slaaf te maken, hoe meer zekerheid ze je zullen aanbieden, een vangnet. Ze kunnen garanderen dat je gratis geld krijgt als je je baan verliest. Als je je gezondheid verliest, krijg je gratis gezondheidszorg. Dat zijn dingen die mensen graag hebben, en dat is geen wonder. Wie zou dat niet willen? Zo voel je je veilig. Je hebt dan niet het gevoel dat je ergens kwetsbaar voor bent. Als ik ziek word, zal de overheid tenminste voor me zorgen. Als ik mijn baan verlies, zal de overheid voor me zorgen.

Dat is waar, maar wat zal de overheid van je verwachten? Als zij de voorzieningen levert, bepaalt zij ook naar welke pijpen jij moet dansen. Overal ter wereld is er altijd een wisselwerking, tenminste in de moderne tijd. Er zijn landen die in meerdere of mindere mate vrij zijn en landen die in meerdere of mindere mate niet vrij zijn. Hoe meer zekerheid de overheid biedt, hoe minder vrijheid zij je kan toestaan. Om te beginnen kan zij die zekerheid alleen bieden door dingen van de bevolking af te nemen en die te herverdelen onder andere mensen die ze nodig hebben.

Daarom wordt je vrijheid om te werken en als rentmeester om te gaan met de vruchten van je arbeid beperkt door het feit dat de overheid jou en andere mensen zekerheid biedt. Als jij een van de productieve leden van de samenleving bent, betekent dit dat ze jouw spullen moeten afnemen om ze te geven aan mensen die op dat moment niet productief zijn.

18

Vrijwillige zorg in de eerste gemeente

Dat lijkt misschien heel christelijk om te doen. Je zou kunnen denken dat dit werkelijk een goed idee is. Maar de vroege gemeente had een veel betere manier. Zij hadden zekerheid en vrijheid, in elk geval op economisch gebied. Ze hadden zekerheid

omdat ze deel uitmaakten van een liefdevolle christelijke gemeenschap. Ze wisten dat mensen hen vrijwillig zouden helpen als ze arm waren. Dat lezen we in het boek Handelingen.

Want er was ook niemand onder hen die gebrek leed; want allen die landerijen of huizen bezaten, verkochten die en brachten de opbrengst van het verkochte en legden die aan de voeten van de apostelen.

HANDELINGEN 4:34

want wanneer iemand iets nodig had, verkochten anderen vrijwillig hun bezittingen.

Ze waren vrij om dat wel of niet te doen. Maar omdat ze elkaar liefhadden, maakten ze deel uit van een zorgzame gemeenschap. Ze waren vrij om te verkopen wat ze hadden, of om dat niet te doen. Dat zei Petrus tegen Ananias en Saffira:

Als het onverkocht gebleven was, bleef het dan niet van u, en toen het verkocht was, bleef de opbrengst dan niet tot uw beschikking? Waarom toch hebt u deze daad in uw hart voorgenomen? U hebt niet tegen mensen gelogen, maar tegen God.

HANDELINGEN 5:4

Maar mensen verkochten vrijwillig dingen en hielpen de armen. Door de manier waarop de christelijke gemeenschap functioneerde, bestond er dus volledige vrijheid om wel of niet te geven, al naargelang je persoonlijk het gevoel had dat God je daartoe leidde. Maar er was ook zekerheid, omdat God Zijn volk beloften had gedaan dat Hij in hun onderhoud zou voorzien. Normaal gesproken zou dat gebeuren door mensen die zich ertoe geleid voelden te geven. Dat is een economie die de regeringen van de wereld niet kennen. Ze kunnen een wereldse regering niet op die manier besturen.

Ze kunnen er niet zomaar op rekenen dat al die onbekeerde burgers vrijwillig hun geld afstaan. Daarom moeten ze wetten maken om hun het geld af te nemen. Een regering moet óf veel economische vrijheid toestaan maar de mensen niet echt enige zekerheid bieden, óf hun veel zekerheid bieden maar hun geen economische vrijheid kunnen geven. Je kunt ze niet allebei hebben.

19

God als bron van zekerheid en vrijheid

De slaven in Egypte hadden zekerheid. Hun meesters zouden hun te eten geven. Nu ze vrij waren, hadden ze niet het gevoel dat ze zekerheid hadden. Ze hadden vrijheid, maar geen zekerheid. Of hadden ze toch zekerheid? Natuurlijk hadden ze die. Ze wisten het alleen niet. God was hun zekerheid. Ze waren vrij en hadden zekerheid, maar hun zekerheid was een zaak van geloof, en op dit punt hadden ze niet veel geloof.

Als je erop kunt vertrouwen dat God in al je behoeften zal voorzien, zoals Hij heeft beloofd, dan zul je altijd zekerheid hebben. Je zult nooit zonder zekerheid zijn. Je zult de regering niet nodig hebben om je zekerheid te bieden, want daarvoor heb je God. Laat de regering je de vrijheid geven om Jahweh overeenkomstig je geweten te aanbidden. Laat de regering zich niet met jouw zaken bemoeien. Laat de regering je niet vertellen welke liefdadigheidsorganisaties je moet steunen. Laat de regering je vrij om, als je dat wilt, zelf het evangelie te steunen in plaats van Planned Parenthood of iets dergelijks.

Persoonlijk geloof ik dat het de best mogelijke situatie is om in een vrij land te wonen en christen te zijn. Want in dat geval biedt de regering je niet erg veel, maar dat wil je ook niet. God biedt je alles wat je nodig hebt. Ik zou beslist liever vrij zijn dan zekerheid hebben. Ik bedoel daarmee dat als ik kon kiezen voor een regering die al mijn gezondheidszorg en al mijn sociale voorzieningen en dergelijke zou bekostigen, ik niet de vrijheid zou hebben om wat ik voortbreng aan het Koninkrijk van God te geven. Ik zou het namelijk aan de regering moeten geven, zodat zij het naar eigen inzicht kon verdelen.

We moeten bedenken dat we het bijzonder goed getroffen hebben. We leven in een heel ongebruikelijke tijd in de geschiedenis, waarin we zelfs maar over vrijheid kunnen nadenken. Economische vrijheid is in de geschiedenis iets tamelijk zeldzaams. Maar we kunnen hier het principe zien.

20

Egypte verkoopt vrijheid voor voedsel

Het was hetzelfde toen Jozef in Egypte regeerde. De mensen leden honger en zeiden:

Toen nu het geld uit het land Egypte en uit het land Kanaän op was, kwamen alle Egyptenaren naar Jozef en zeiden: Geef ons brood! Waarom zouden we in uw aanwezigheid moeten sterven? Het geld is immers op!

GENESIS 47:15

Ze keken dus naar de regering, en de regering zei:

Jozef zei: Geef uw vee; ik zal u brood geven in ruil voor vee, als uw geld op is. Toen brachten zij hun vee naar Jozef, en Jozef gaf hun brood in ruil voor paarden, kleinvee, runderen en ezels. In dat jaar voorzag hij hen van brood in ruil voor al hun vee. Toen dat jaar voorbij was, kwamen zij in het tweede jaar naar hem toe en zeiden tegen hem: Wij zullen het voor mijn heer niet verbergen dat, nu het geld op is en nu de veestapel aan mijn heer is toegekomen, er voor mijn heer niets anders overgebleven is dan ons lichaam en onze grond. Waarom zouden wij voor uw ogen sterven, zowel wij als onze grond? Koop ons en onze grond in ruil voor brood, dan zullen wij en onze grond de farao dienstbaar zijn. Geef ons ook zaad, zodat wij in leven kunnen blijven en niet sterven, en de grond niet woest wordt.

GENESIS 47:16-19

Iedereen werd eigendom van de farao en al hun land werd eigendom van de farao. Ze kregen te eten. Ze hadden zekerheid. De farao zou hen in leven houden, omdat ze zijn dienaren waren.

Als je geen dienaar van God bent, is er, denk ik, niets mis mee om een dienaar van je regering te zijn. Maar als je een dienaar van God bent, dan is het niet wenselijk dat je eigendom bent van je regering. Je kunt niet gemakkelijk twee meesters dienen.

21

God voorziet in voedsel en zekerheid

Het volk Israël was de economische vrijheid die het had op dat moment nog niet gaan waarderen, omdat het zich nog niet zeker voelde. Het had niet genoeg geloof in God om te weten dat het in feite wel zekerheid had. Daarom verlangde het terug naar de tijd van slavernij, toen het die financiële zekerheid had:

De Israëlieten zeiden tegen hen: Och, waren wij maar door de hand van de HEERE gestorven in het land Egypte, toen wij bij de vleespotten zaten en brood aten tot verzadiging toe! Want u hebt ons uitgeleid naar deze woestijn om heel deze gemeente van honger te laten sterven.

EXODUS 16:3

Het is mogelijk dat ze zich dat niet erg nauwkeurig herinnerden. Als ik over hun tijd in slavernij lees, krijg ik niet de indruk dat ze daar zaten en zich verheugden over hun vleespotten in Egypte en zeiden: „Tjonge, is al dit brood niet geweldig?” Ze waren zich veel sterker bewust van de onderdrukking, de ellende en de slavernij, en verlangden naar iets anders.

Het gras is aan de overkant altijd groener. Je kunt altijd het deel zien dat je niet hebt. Dat deden zij nu. Ze bevonden zich in omstandigheden waarvan ze God in wezen gesmeekt hadden hen erin te brengen, en dat had Hij gedaan. Maar ze dachten: „We weten niet waar het eten vandaan zal komen.”

Ik kan je vertellen waar het eten voor de christen vandaan zal komen. Het zal van God komen. Voor ons komt het misschien niet uit de lucht. Het kan via een baan komen. Het kan via een ander middel komen waarin God voorziet. Maar het zal van God komen, want Hij is onze Voorziener, en Hij was hun Voorziener. In hun geval zou het eten uit de lucht komen, zoals we zullen zien.

We zullen zien hoe God hun probleem met het brood en hun probleem met het vlees oplost. Hij pakt die problemen voor hen aan en laat hun zien dat ze zich werkelijk geen zorgen hoeven te maken, omdat God in hun behoeften kan voorzien. Daar ligt ook onze zekerheid.

Als het slecht gaat met de economie, is er vaak geen duidelijke, zichtbare bron van inkomsten. Wij zouden nooit minder zichtbare middelen van bestaan kunnen hebben dan zij destijds in de woestijn hadden. Daar was werkelijk geen zichtbare bron van levensonderhoud. Ze konden er zelfs geen landbouw bedrijven. Als God daar niet was, verkeerden zij in een veel slechtere situatie dan wij wanneer God hier niet is.

Maar „als God er niet is” is een situatie waarover we ons geen zorgen hoeven te maken. God is er, en Hij heeft bewezen dat Hij voor hen kon zorgen op een plaats waar ze eenvoudigweg geen natuurlijke mogelijkheid hadden om zichzelf te voeden. We hoeven ons dus geen zorgen te maken als er om ons heen in feite meer zichtbare middelen voorhanden zijn dan zij hadden, maar we toch moeilijke tijden doormaken. Als we moeilijke tijden doormaken, zijn dat ook de tijden waarin wij op de proef worden gesteld. Bedenk dat zij op de proef werden gesteld. Wij ook.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Exodus 15:20-21
- Exodus 15:21
- Exodus 15:1
- Exodus 15:2-3
- Exodus 15:4-5
- Exodus 15:6-10
- Exodus 15:11-13
- Exodus 15:14-16
- Exodus 15:17-18
- Exodus 3:5
- Exodus 15:19

- Joël 2:28
- Exodus 15:22-23
- Ruth 1:20
- Exodus 15:24
- Exodus 15:25
- Mattheüs 6:34
- Exodus 15:26
- Exodus 16:1
- Exodus 16:2
- Exodus 16:3
- Handelingen 4:34
- Handelingen 5:4
- Genesis 47:15
- Genesis 47:16-19

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.